

CRISIS MAAKT DEZORGD MAAR NIET ONGELUKKIG

Interview met Ruut Veenhoven door Maaïke van Houten

In: Dagblad *Trouw* d.d. 4 april 2013 deVerdieping blz. 1-3

***“Crisis thuis en op het werk”, laatste aflevering¹
Er kan best een plakje welvaart af zonder dat het pijn doet, zegt ‘geluksprofessor’
Ruut Veenhoven over de invloed van de crisis op ons welbevinden.***

De economische crisis slaat een deuk in het geluk. Dat zou het resultaat wel worden van zijn studie naar het effect van de economische crisis, dacht ‘geluksprofessor’ Ruut Veenhoven toen hij een kwart eeuw geleden aan dat onderzoek begon. Maar hij had het mis: de levensvoldoening bleef tijdens de crisis heel behoorlijk op peil. “Dat komt aardig overeen met het beeld uit de interviews over de crisis thuis en op het werk”, zegt socioloog Veenhoven.

“Sommige mensen worden best geraakt, maar de levensvreugde lijdt er over het algemeen niet onder. Mensen zijn wel bezorgd, maar niet ongelukkig.” Veenhoven moet het nu voor conclusies doen met de serie in *Trouw* en andere niet-wetenschappelijk gefundeerde berichten. Systematisch onderzoek naar de gevolgen van de crisis op het welbevinden van mensen kan pas gedaan worden als de crisis voorbij is - en zelfs dan moet een wetenschapper nog wel even geduld hebben voordat hij kan beginnen. Veenhovens vingers jeuken. Hij is 70, met emeritaat, maar nog steeds verbonden aan de Erasmusuniversiteit. Het wachten is alleen nog op het einde van de recessie. De vorige economische crisis hield volgens de boeken aan tot 1983. In 1989 kwam Veenhoven met zijn onderzoek “Did the crisis really hurt?”, een standaardwerk. Hij en andere onderzoekers keken naar de effecten op tevredenheid, welzijn, gezondheid, psychosomatische klachten, zelfmoord en gebruik van anti-depressiva. Op vrijwel alle punten bleven de gevolgen binnen de perken. Het aantal zelfmoorden was wel wat toegenomen, maar nadere studie leerde dat dat een hele specifieke groep mensen betrof, die al op het randje stonden. Een direct verband met de crisis werd niet aangetoond. Of dat nu weer zo gaat is de vraag. De zelfmoordcijfers zijn de laatste jaren in de hele Europese Unie gestegen, ook in Nederland. Of dat door de recessie komt, is onduidelijk.

Hoewel de effecten meevielen, gold dat natuurlijk niet voor alle groepen. Ondernemers die hun bedrijf failliet zien gaan, zijn zeker slachtoffer. En werklozen waren en worden de dupe, dat is in elke crisis zo. Werklozen zijn buiten de serie in *Trouw* gebleven. De verhalen wilden juist inzicht bieden in de vraag hoe de miljoenen Nederlanders met een baan zich houden onder deze recessie. De samenstelling van de twintig geportretteerden was wetenschappelijk onverantwoord: via-via, aangedragen door beroepsorganisaties, op de gok mensen benaderen. Een hypothese was er niet. En toch is de gelijkenis met Veenhovens oude onderzoek frappant. “Er waren wel verliezers, maar te weinig om de balans negatief te laten doorslaan”, verwoordt hij de conclusie van zijn standaardwerk.

¹ Laatste aflevering van serie van 13 interviews “Crisis thuis en op het werk” met werkende Nederlanders over wat de economische recessie met hen doet.

Hij heeft daar wel een paar verklaringen voor. De werkloosheid kan hoog zijn, de meeste mensen houden hun baan. En zij zijn daarjuist in crisistijd vaak extra tevreden mee, analyseert de socioloog. Onder het kopje “blij dat ik nog een baan heb” wordt de normale onvrede over salaris, baas, aard en niveau van het werk weggeredeneerd. Die relativering maakt een mens een stuk tevredener met wat hij heeft. Wat ook speelt bij het uitblijven van negatieve effecten, zegt Veenhoven, is het gevoel dat er wel een plakje afkan van de welvaart zonder dat het pijn doet. Een keertje minder uit eten, een voorjaarsvakantie schrappen, een extra zomerjurkje laten hangen - het tast het geluk niet wezenlijk aan. Het verband tussen consumptie en geluk is sowieso niet zo groot, weet Veenhoven. “Op een gegeven moment voegt meer consumptie niets meer toe aan het geluk. En iets minder maakt niet meteen ongelukkig.” Net zomin is er een verband tussen een lager inkomen en geluk, zegt hij. Mensen onderaan de inkomensladder zijn niet per se ongelukkiger dan zij die het maatschappelijk beter hebben getroffen. Dat is wellicht ook de reden dat de lagere inkomensgroepen in de jaren tachtig heel aardig door de crisis kwamen.

En zelfs niet elk ontslag is volgens de hoogleraar automatisch een ramp. “Er zijn mensen die verlost worden van hun baan, niet iedereen is geschikt om te werken. Mensen die niet functioneren gaan eruit, maar zij zijn misschien beter af in een andere baan. Hoe dan ook geldt bij ontslag in crisistijd, dat de oorzaak buiten jezelf ligt. In tijden van welvaart en lage werkloosheid heb je gefaald als je de laan uit wordt gestuurd. Maar nu heb je pech, en krijg je begrip en medeleven.” Ook dat maakt dat de geluksweegschaal niet meteen in de min staat.

Die conclusies nemen niet weg dat mensen heel bezorgd kunnen zijn. Dat beeld is ook terug te zien in de serie artikelen. Angst om een baan te verliezen, zoals de bouwvakker die werkt in een omgeving waarin de ene na de andere naar huis wordt gestuurd. Of zorg om de kinderen, of die ooit een baan zullen vinden in een samenleving waarin het automatisme is doorbroken dat kinderen het beter krijgen dan de ouders. De jongeren zelf laten zich trouwens niet klein krijgen. Zij zijn optimistischer over de toekomst dan ouderen, zo liet recent onderzoek van het Sociaal Cultureel Plan zien.

Veenhoven verbaast het allemaal niet, zeker niet als hij de mens in een wat groter, evolutionair perspectief zet. “De mens is geëvolueerd, hij kon in de barre steppen een boterham vinden. De menselijke soort is gebouwd om te overleven.”

Het boek “Did the crisis really hurt” uit 1989, waaraan in dit interview wordt gerefereerd kan worden gedownload van:

<http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub1980s/89b-con.htm>